

ELŐSZÓ

FALUDI Gábor

Értékes kötethez jut az olvasó, ha az Innovatív társadalom – innovatív szellemi tulajdonvédelem című tanulmánygyűjteményt kézbe veszi. A szellemi tulajdonjog területén született írárok ívet képeznek, és jól mutatják, merre halad a kutatói kíváncsiság. Az ív kezdőpontja a szellemi tulajdonjogi oltalmi tárgyak rendszertani sajátosságait történeti szemlélettel vizsgáló tanulmány, Jakab Éva tollából. A címe: *A dolog fogalma avagy a szellemi termék problematikája a pandektisztikában*. A vizsgált kérdéskör, nevezetesen az, hogy egy kódex, jelesül a BGB hogyan kezelje az akkor még nem létező fogalom, a szellemi tulajdonjog oltalmi tárgyait, egyáltalán nemcsak a pandektisztika szemszögéből vizsgálható. A korabeli állásfoglalás ma is érvényes. Nem lehet az oltalmi tárgyakat (Jakab Éva elnevezése szerint: a szellemi termékeket) dolognak tekinteni, de, ahol szükséges, és nincs külön „ágazati” rendelkezés, a dologi jog szabályai kiegészítő jelleggel alkalmazhatók. Az érvényességet bizonyítja a Ptk. megoldása. Az oltalmi tárgyak a monista megközelítés ellenére sem dolgok, még csak nem is dolgok eltérő sajátosságokkal, hanem külön törvényi szabályozásra utalt oltalmi tárgyak, amelyekre a Ptk-t, ezen belül akár a dologi jogi szabályokat is, kiegészítő jelleggel kell alkalmazni. Ezt segíti, hogy a tulajdonátruházási és dologhasználat engedési célú szerződések tárgyai jogok is lehetnek. Nemcsak egyszerű „pandektisztikai” kérdésről van szó. Az ubikvitással bíró oltalmi tárgyak vagyoni forgalmának jogi szempontból aggálytalan biztosítása gazdasági, és érdektükröztető kérdés is.

Legeza Dénes kiváló, átfogó tanulmányához érünk, ha a kötet ívén továbbhaladunk. Az out-of-commerce (kereskedelmi forgalomban nem elérhető) szerzői művek szabályozásának fejlődésével foglalkozik Mária Teréziától a DSM irányelvig. A cikk messzemenően aktuális, hiszen kötelezően átültetendő uniós aktus szabályozza az ilyen művek közérdekű (könyvtári jellegű) felhasználásának kiterjesztett közös jogkezelés útján való engedélyezését, vagy ennek híján uniós hatályú szabad felhasználását. A szerző nagyon szellemesen kapcsolja össze a korabeli felhasználási (kiadói) szerződési gyakorlatból az out-of-commerce művé válást megakadályozó szerződési kikötéseket mai, „szervezettebb”, az online felhasználást szem előtt tartó jogi megoldásokkal. Alkotmányos vonzatú problémáról van szó, amely a szerzői jogosult, illetve a felhasználó tulajdoni jellegű védelmét korlátozza, keresve a korlátozás egyensúlyos mértékét. Mindenkinek ajánlható mielőbbi elolvasásra!

A gondolati íven előre haladva egy vagy több új oltalmi tárgy jogi védelmének bevezetését javasoló tanulmánnyal kell folytatni a kötet bemutatását. Schultz Márton: *A használati jellegű vállalat- és árujelzők kodifikációja Németországban. Mit tanulhat ebből a magyar jog?* című munkája a magyar jogban látszólag hiányzó oltalom bevezetését sürgeti a nem lajstromozott áru- és vállalatjelzők német jogban szabályozott védelmét értékelő jogösszehasonlítás útján. Mondani valója az, hogy egy dologi tulajdonjogtól különböző forgalomképes jog jogállamisági feltételeknek megfelelő biztosítása csak úgy lehetséges, ha az oltalmi tárgy kap sui generis, törvényben körülírt jogi oltalmat. E mondanivalót támasztja alá a német jog értő, alapos magyarázata. A mű értékét nem befolyásoló bökkenő azonban az, hogy a magyar bírói gyakorlat sui generis nevesített oltalom nélkül is tulajdonképpen zökkenőmentesen képes védeni szolgáltatások, áruk, üzletnevek, nem lajstromozott, szervezeteket megillető „személynevek”, jogi személyek lajstromozott névtől különböző kereskedelmi neveinek jogi védelmét. Mindazonáltal a szerző igazságát el kell ismerni: jogbiztonsági

szempontok miatt hasznos lenne a lajstromozatlan megjelölések (kereskedelmi nevek) oltalmi tárgyként való elismerése, az oltalom feltételének (használat) meghatározása, és a nevekhez fűződő vagyoni jog és főképpen a kivételek világos körülírása. Ez megkönnyítené a jogátruházás (Ptk. 6:202. §) és a névlicencia szerződések tárgyának a forgalombiztonság szempontjából lényeges tárgykörülírását is.

Paku Dorottya: *Művészet vagy vandalizmus? Részesülhet-e szerzői jogi védelemben a graffiti?* címmel írt színvonalas, akár nem jogász számára is érdekes cikket, amely a graffitit övező többretegű problémahalmazt világosan tárja fel. Megkülönbözteti – helyesen – az engedéllyel elhelyezett graffitit a tulajdonos/épület, vagy építményhasználó engedélye nélkül alkotott graffititól, és összeveti a „felület” tulajdonosának/használójának a dologi jogát a szerző tulajdoni védelemben is részesülő szerzői jogával. Kitér az USA sajátos szabályára, amely külön személyhez fűződő jogi védelmet ad a vizuális alkotóknak és az elismert színvonalú (minőségű) művek alkotóit még az alkotást hordozó dolog megsemmisítése ellen is védi. Külön tárgyalt kérdés az, hogy a közterületen elhelyezett graffiti szerzője az elhelyezéssel közkincsbe bocsátja-e az alkotását, vagy, ha nem, akkor milyen terjedelmű felhasználás lehetséges a szerző engedélye nélkül?

Egy modern szellemi tulajdonjogi tanulmánykötet nemigen képzelhető el a blokklánc technológia és a jogterület kapcsolatát feltárni kívánó írások nélkül. Az itt bemutatott kötet két ilyen cikkel is szolgál. Az egyik, angol nyelvű munka Bedrettin Gürcan – Ádám Ibrahim: *Blockchain, Virtual Currencies, Money Laundering and Potential Ways to Apply Blockchain Technology for the Protection of Trade Secrets* címet viseli. A másik cikk *A blokklánc technológia szerzői jogi aspektusai* címmel konkrétabb, ez Mezei Péter – Harkai István – Ibrahim Ádám nevéhez fűződik. Mindkét anyagra alkalmas jelző az intelligens. A szerzők magas fokon értik a blokklánc technológia jogba átirható lényegét, és ezért tudják vizsgálni az alkalmazhatóságát is. Az nem róható fel a szerzőknek, hogy az egyébként alaposan megkutatott szakirodalom sem tud kifejecesedettnek tekinthető megoldásokat, alkalmazásokat kínálni. Vannak kétségek és jogi bizonytalanságok a technológia fizetési módként és eszközként való felhasználásával kapcsolatban (még akkor is, ha egy állam jogi szabályozási körébe bevonja a kriptovalutát). Ezek csak fokozódnak, ha valaki (vannak ilyen források) abból indul ki, hogy a blokklánc technológia kínálta transzparencia, a nyitott főkönyv alkalmas mindenféle jelenleg közvetítő útján bonyolított tranzakció olyan leegyszerűsítésére, amely kikapcsolhatja a közvetítőt. Ez különösen igaz például a közös jogkezelés blokklánc technológiával való kiváltásával foglalkozó forrás(ok)ra. Ahogy a maga idején a DRM sem volt képes felváltani a közös jogkezelést, úgy a blokklánc technológia sem rendelkezik ilyen képességgel. Ügynöki tevékenység átlépése blokklánc technológiával lehetséges, feltéve, hogy algoritmizálható mindegyik fél szolgáltatása, azonban a közös jogkezelés nem ilyen képviselő. Kötegetben, átalánydíj fejében, tehát egyediesítés nélkül történik az engedélyezés, és algoritmus (szabályzat) alapján, nem egyedi műre történik a jogdíjfelosztás a tipikus esetekben, nem beszélve arról, hogy a nyitott főkönyv alkalmazása, a tranzakció blokkláncához igazodó hitelesítése a személyes adatok védelme miatt amúgy is ki van zárva. Az itt bemutatott két tanulmány forrás- és gondolatgazdag, bármely e tárgyú további kutatás kiinduló pontja lehet.

A tanulmánykötet előbbiekben felrajzolt ívére nem tudta az előszó írója felhelyezni az *Innovatív megoldások a családjogban* című írást, amely Hegedűs Andrea és Szabóné dr. Deli Alexandra munkája. Családjogi, különböző joghatást kiváltó nyilvántartásokat elemez a cikk, megfelelő eljárási (szervezeti) jellegű bevezetést követően. Az kapcsolja a kötethez, hogy a nyilvántartások a családjogi szabályozás innovációi („új termékek”), másfelől pe-

dig sui generis védelemben részesülő adatbázisok. A tanulmány nem az adatbázis oltalom egyes kérdéseit boncolgatja, hanem a vizsgált nyilvántartások joghatás szempontú egyes tulajdonságait elemzi. A szerzők szavaival a vizsgálat vetületei: „Egyrészt, a technológiai vívmányok hogyan épültek be az egyes eljárásokba, nyilvántartási rendszerekbe, másrészt ezen rendszerek közötti kapcsolat milyen további fejlődési, megújulási lehetőségeket hordoz, vagy potenciálisan hordozhat magában.”

A tanulmánykötet figyelemre méltó hozzájárulás a hazai szellemi tulajdonjogi tudományos (szak)irodalomhoz. Haszonnal forgathatják mind gyakorlati szakemberek, mind egyetemi hallgatók, mind a szakmát művelő kutatótársak.